

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ
Драмско виђење жене владара у српској историјској драми до средине 20. века
 Снежане Булат

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
<p>1. Датум и орган који је именовао комисију: 10.11.2016, Наставно-научно веће Филозофског факултета у Новом Саду.</p> <p>2. Састав комисије са знаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:</p> <p>др Светлана Томин, редовни професор Филозофског факултета у Новом Саду, Српска и јужнословенске књижевности са теоријом књижевности, 28.03.2013 – председник комисије;</p> <p>др Радослав Ераковић, ванредни професор Филозофског факултета у Новом Саду, Српска и јужнословенске књижевности са теоријом књижевности, 14.06.2012 – члан;</p> <p>др Сања Голијанин Елез, ванредни професор Педагошког факултета у Сомбору, Књижевне науке, 16.04.2015 – члан;</p> <p>др Бранка Јакшић Провчи, ванредни професор Филозофског факултета у Новом Саду, Српска и јужнословенске књижевности са теоријом књижевности, 29.3.2013 – ментор.</p>
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
<p>1. Име, име једног родитеља, презиме: Снежана (Ружица) Булат (Туцаковић)</p> <p>2. Датум рођења, општина, држава: 23. 08. 1988, Сремска Митровица, Република Србија</p> <p>3. Назив факултета, назив студијског програма дипломских академских студија – мастер и стечени стручни назив: Филозофски факултет, Универзитет у Новом Саду, Одсек за српску књижевност и језик, мастер професор књижевности и језика (србиста).</p> <p>4. Година уписа на докторске студије и назив студијског програма докторских студија: 2012, Језик и књижевност – модул књижевност.</p> <p>5. Назив факултета, назив магистарске тезе, научна област и датум одбране: /</p> <p>6. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука: /</p>
III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:
<p>Драмско виђење жене владара у српској историјској драми до средине 20. века</p>

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Докторска дисертација *Драмско виђење жене владара у српској историјској драми до средине 20. века* Снежана Булат написана је на 277 страница. У складу са Законом о високом образовању и Правилником о докторским студијама, рукопис садржи Кључну документацијску информацију (1–6), Садржај (7 – 8). Од укупног броја страница 249 припада експликацији докторске дисертације, десет страница обухвата изворе и двадесет и седам страница литературу (250 – 277). Рад садржи два графика: један графикон у закључку који на очигледан начин приказује фреквентност појављивања драмског лика жене владара, други графикон се односи на периоде појављивања драмског лика жене владара. Оба графика су очигледни, сумарни резултати до којих је истраживање доведено.

Дистрибуција диференцираних поглавља по страницама изгледа овако:

САДРЖАЈ – 7; УВОД – 9 .

I ДЕО – 110: РАЗВОЈ СРПСКЕ ИСТОРИЈСКЕ ДРАМЕ, ДРАМСКЕ ЈУНАКИЊЕ ОДЕВЕНЕ У ЦАРСКО РУХО: Династија Немањића, Асени и Шишмановићи, Династија Романов; ЖЕНЕ СУЛТАНА, ЖЕНЕ НА КРАЉЕВСКИМ ПРЕСТОЛИМА: Дукљанско краљевство, Династија Трпимировића, Династија Немањића, Династија Мрњавчевића, Династија Котроманића, Династија Обреновића, Династија Вителсбах, Династија Хановер; ЖИВОТНЕ САПУТНИЦЕ КНЕЖЕВА: Династија Лазаревића, Династија Црнојевића, Династија Обреновића; СМЕДЕРЕВСКЕ ДЕСПОТИЦЕ; ИДЕАЛНА ДРАГА ВЕЛИКОГ ЖУПАНА; ВОЖДОВА ВЕРНА ЉУБА; СТЕРИЈИНЕ МАРИЈЕ - *Смрт Стефана Дечанског* и *Лахан* Јована Стерије Поповића; ОБРИСИ РИЧАРДА III У ЛИКУ ДУКЉАНСКЕ КРАЉИЦЕ – *Бодин* и *Краљица Јакинта* Јована Суботића; ВЕНЕЦИЈАНСКА ПЛЕМКИЊА У ЦРНОГОРСКОМ СВЕТУ – *Јелисавета, кнегиња црногорска* Ђуре Јакшића; СТАТУС ЖЕНЕ НА ДВОРУ ЦАРА УРОША – *Краљ Вукашин Драгутина Илића*; КРАЉИЧИНО ПРОЛЕЋЕ, КРАЉЕВА ЈЕСЕН – *Крајева јесен* Милутина Бојића; ПУТ ОД НЕСРЕЋНЕ УДОВИЦЕ ДО СРПСКЕ КРАЉИЦЕ – *Конак* Милоша Црњанског.

III ДЕО – 215-249: НАСТАВНИ ПРИСТУП ЈАКШИЋЕВОЈ ДРАМИ *ЈЕЛИСАВЕТА, КНЕГИЊА ЦРНОГОРСКА*; НАСТАВНО ТУМАЧЕЊЕ ДРАМЕ *КРАЉ ВУКАШИН ДРАГУТИНА ИЛИЋА*. ЗАКЉУЧАК – 244; ИЗВОРИ и ЛИТЕРАТУРА – 245-277.

Навести кратак садржај са знаком броја страна, поглавља, слика, шема, графика и сл.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Драмским портретима жена владара, како наглашава докторанткиња, није посвећивано довољно пажње у научном истраживању, те су до данашњих дана неправедно маргинализоване. Предмет истраживања докторске дисертације, зато, јесте драмски лик жена владара у српској драми до средине 20. века. Отуда је овако конципирана дисертација важна и иновантна за будуће истраживаче јер даје основ за даља проучавања. Снежана Булат (Туцаковић) је истраживала на великом корпусу драмских текстова (око стотину драмских дела) што представља половину прегледаних историјских драма ове тематике до прве половине двадесетог века. Докторанткиња у дисертацији прати само драмске ликове жена владара чије је постојање историјски верификовано. Кандидаткиња је имала велики проблем јер су нека драмска дела сачувана само у одломцима, док су нека изгубљена, те се из позоришних критика могло закључити да су у њима садржани текстуални блокови посвећени ликовима жена владара. На основу апострофираног и пронађеног и по први пут обједињеног великог корпуса драмских дела, Снежана Булат је као резултате свога истраживачког рада дала преглед јунакиња које се јављају у улози жене владара, предочила ауторске тачке гледишта појединих комедиографа са којих се јунакиње интерпретирају, одредила учесталост појављивања јунакиња у драмским књижевноуметничким делима и на основу тога, даље у раду, успоставила примерену типологију. Истраживачки рад је усмерен и ка тумачењу ликових жена владара у репрезентативним драмама у којима је аналитички посматран тематизовани проблем и сагледан однос између историјске и уметничке стварности. На крају, како би представљена

тематика била скружена у целокупној интерпретативној техници и намени, докторанткиња је на два примера дала методичке кораке за проучавање драме *Јелисавета, кнегиња црногорска* Ђуре Јакшића и драме *Краљ Вукашин* Драгутина Илића. Наставникове инструкције и методичка упутства ученицима при аналитичком поступку, прецизно су промишљена, те би ученик, у овако осмишљеној настави, у највећој мери требало да буде самосталан.

Успостављено је више типологија: према титулама драмских јунакиња, према припадности династијама, а установљена је и фреквентност појављивања ликова жене владара. Надаље, истраживање је показало која династија је имала најснажнији одјек у српској историјској драми, у ком периоду је лик жене владара најзаступљенији и кроз какве трансформације у начину обликовања јунакиње пролазе. Када је реч о женама из династије Немањића, династије која је сасвим очекивано имала најснажнији одјек у српској драмској форми до средине двадестог века, присутно је једанаест жена владара (Ана, Евдокија, Ана, Јелена Анжујска, Катарина, Симонида, Теодора, Марија, Јелена, Томаида, Ана/Јелисавета), њихова присутност је уочена у тридесет и седам драма. Царица Јелена и краљица Марија су јунакиње са највећом фреквентношћу појављивања. Најзаступљенија јунакиња која се јавља у српској драми до средине двадестог века јесте жена из династије Лазаревића, кнегиња Милица. Њено присуство уочено је у осамнаест драмских дела.

Драмски писци, како је докторанткиња установила, ослањали су се на аутентичне историјске податке, средњовековне списе и народну књижевност, као и на сопствене слободне литерарне транспозиције. Снежана Булат установила је који су историјски периоди када се неки ликови појављују или не појављују у књижевноуметничким остварењима, тако, на пример, драмски лик Миличин се не појављује у драмским остварењима која су настајала четрдесетих, педесетих и седамдесетих година деветнаестог века, као и у периоду од 1921. до 1958. године. Установљено је да су о династијама Немањића и Лазаревића драмски писци најшешће градили своје сижее, а да су најчешће тематизоване драме о смрти Уроша Нејаког и боја на Косову.

Истраживачки рад указује да се драмски портрети ликова жена владара често јављају у улогама идеализоване супруге, жене-анђела, која је подршка и саветница своме мужу. Драмски писци се одлучују и за јуначке, неустрашиве жене, које подносе жртве зарад општег добра. Јунакиње су и пожртвоване, брижне мајке, чуварке трона својих синова. С друге стране, ауторка долази до другог типа жене владара, типа *femme fatale*. Реч је о фаталним и острашћеним, безразложно злим, кобним, превртљивим и властољубивим женама. Анализа је показала да су доминантне јунакиње и покретачи драмске радње углавном младе и злокобне странкиње.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

- Туцаковић, Снежана (2016). „Лик жене владара у делима Јована Стерије Поповића *Смрт Стефана Дечанског и Лахан*“ у: Савремена проучавања језика и књижевности: зборник радова са VII научног скупа младих филолога Србије, књ. 2. Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет, стр. 197–206. [М 45 (1,5)]
- Туцаковић, Снежана (2015). „Traganje za identitetom u *Proklesoj avliji* Ive Andrića“ у: Andrićeva Avilija/ Andrićs Hof. Institut für Slawistik der Karl-Franzens-Universität Graz, Svet knjige nmlibris, Narodna i univerzitetska biblioteka Republike Srpske, стр. 537–550. (Рад је настао у оквиру пројекта „Andrić-Initiative“ Универзитета у Грацу) [М 14 (4)]
- Туцаковић, Снежана (2015). „Сукоб венецијанске и црногорске културе у делу Ђуре Јакшића *Јелисавета, кнегиња црногорска*“ у: Други међународни интердисциплинарни скуп младих научника друштвених и хуманистичких наука. Контексти. Нови Сад: Универзитет у Новом Саду; Филозофски факултет, стр. 311–323. [М 14 (4)]
- Туцаковић, Снежана (2015). „Елементи антиутопије у драми *После милијон година Драгутина Илића*“ у: Савремена проучавања језика и књижевности: зборник радова са VI научног скупа младих филолога Србије, књ. 2. Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет, стр. 15–22. [М 45 (1,5)]
- Туцаковић, Снежана (2015). „Заснивање проблемског приступа у проучавању драме *Јелисавета, кнегиња црногорска* у настави“ у: Методички видици: часопис за методiku

<p>филолошких и других друштвено-хуманистичких предмета, год. 6, бр. 6, стр. 39–53. [М 53 (1)]</p> <ul style="list-style-type: none"> • Туцаковић, Снежана (2015). „Портрет царице Дорис у делу Константина Маринковића <i>Плач Рахили или избијеније на младенцев повеленије Ирода цара јудејскога</i>“ у: Липар: лист за књижевност, уметност и културу, год. XVI, бр. 58, стр. 97–105. [М 52 (2)] • Туцаковић, Снежана (2014). „Лик краљице Ане у драми <i>Огњена купина</i> Јелице Зупанц“ у: Наслеђе: часопис за књижевност, уметност и културу, год. XI, бр. 28, стр. 283–295. [М 51 (3)] • Туцаковић, Снежана (2014). „Трагање за идентитетом у роману <i>Очеви и оци</i> Слободана Селенића“ у: Савремена проучавања језика и књижевности: зборник радова са V научног скупа младих филолога Србије, књ. 2. Крагујевац: Филолошко-уметнички факултет, стр. 507–516. [М 45 (1,5)] • Туцаковић, Снежана (2013). „Књижевни и историјски лик принцезе Палеологине“ у: Липар: лист за књижевност, уметност и културу, год. XIV, бр. 52, стр. 35–46. [М 52 (2)] • Туцаковић, Снежана (2012). „Проблем идентитета у роману <i>Очеви и оци</i> Слободана Селенића“ (Мастер рад, одбрањен 17. 09. 2012. на Филозофском факултету у Новом Саду) [М 72 (3)]
<p>VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА</p>
<p>Закључци, односно резултати спроведеног истраживања вишеструко су релевантни. У постојећој литератури која се бави историјском драмом има мало примера истраживања из родне перспективе, мало истраживања која се баве положајем јунакиња у простору драме, обзиром да су јунаци драмске радње у већини драма мушкарци. Друго, истраживачки рад је усмерен ка темељном изучавању, обједињавању и проширивању драмског лика жена владара. Хронолошко проучавање српске историјске драме показало је фреквентност појављивања и трансформацију у начину обликовања јунакиња. Истраживањем је показано која династија је имала најснажнији одјек у српском драмском стваралаштву и које теме су најприсутније, као и у којој мери су се аутори драма, при обликовању ликова жена владара, ослањали на аутентичне историјске податке, средњовековне литерарне списе и народну традицију. Докторском дисертацијом се скреће пажња и на потребу наставног проучавања историјске драме.</p> <p>Докторска дисертација Снежане Булат релевантна је према сваком постављеном критеријуму истраживања, успостављеној и организованој типологији у проучавању лика жене владара у српској историјској драми, као и у проучавању кореспондирајућих феномена у историјском и уметничком виђењу оваковрсних јунакиња.</p>
<p>VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА</p> <p>Експлицитно навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.</p>
<p>Прикази и тумачење резултата су детаљни и свеобухватни, изведени са различитих теоријско-методолошких и методичких становишта, на основу критичког приступа релевантној литератури.</p>

IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Експлицитно навести да ли дисертација јесте или није написана у складу са наведеним образложењем, као и да ли она садржи или не садржи све битне елементе. Дати јасне, прецизне и концизне одговоре на 3. и 4. питање:

1. Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме

Дисертација кандидаткиње Снежане Булат *Драмско виђење жене владара у српској историјској драми до средине 20. века* у потпуности је написана у складу са образложењем наведеним у пријави тезе.

2. Да ли дисертација садржи све битне елементе

Докторска дисертација Снежане Булат *Драмско виђење жене владара у српској историјској драми до средине 20. века* садржи све битне елементе.

3. По чему је дисертација оригиналан допринос науци

По монографски целовитом, систематичном и детаљном осветљавању жена врладара у историјској драми до средине двадесетог века, по методолошким радњама у њиховом представљању, по таксономијама и типологијама које су на основу тога произашле, по великој грађи која је сакупљена, обједињена и систематизована, докторска дисертација представља оригиналан и валидан допринос науци.

4. Недостаци дисертације и њихов утицај на резултат истраживања

Дисертација нема недостатака који би утицали на резултате истраживања.

X ПРЕДЛОГ:

На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже:

- да се **Снежани Булат** (Туцаковић) са докторском дисертацијом *Драмско виђење жене владара у српској историјској драми до средине 20. века*, одобри одбрана.

Нови Сад, 22.12.2016.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

Проф. др Светлана Томин, председник комисије

Проф. др Радослав Ераковић, члан

Проф. др Сања Голијанин Елез, члан

Проф. др Бранка Јакшић Провчи, ментор

НАПОМЕНА: Члан комисије који не жели да потпише извештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извештај образложење односно разлоге због којих не жели да потпише извештај.